

BJÖRNÖ med Ängeskär

Natur

Mönsteråsskärgården utgörs av riktigt stora och riktigt små öar - mellanstora öar lyser med sin frånvaro. Många av de stora öarna är idag införlivade med fastlandet genom landhöjning och/eller fasta broförbindelser, vägbankar och utfyllnader. En av de stora öarna som fortfarande är helt vattenomfluten är Björnö. Visserligen med broförbindelse, men med fritt vatten strömmande under bron. Detsamma gäller Ängeskär. Lindö, som Ängeskär i sin tur är förbunden med, har sedan mycket länge varit en utskjutande udde från fastlandet.

Björnös kontur och även inre delar är lika uppsprucken och sönderskuren som den omkringliggande skärgården, där den enda raka linjen är Mönsteråsvikens södra strand. Allt annat är ett virrvarr av öar, fjärdar och glon. Flera av fjärdarna och vikarna uppvisar dessutom olika stadier av avsnörning från saltsjön; allt från brackvattenvikar till sötvattensjöar eller sumpmark. Lillfjärden och Stora Östersjön exempel på nu helt avsnörda vikar utan saltvatteninflöde. Andra är på god väg.

Alla moränskärgårdens karaktäristiska kan överföras på Björnö med tillhörande utöar samt Ängeskär och Lindö; den ringa höjden över havet, den flacka profilen, berggrund av kambrisk sandsten överlagrad med morän med rika inslag av sandsten, närhet till såväl lugn innanskärgård som öppet hav, långgrunda ständer och breda strandängar för att nämna några.

Björnö är en lövskogsdominerad ö med stort ekinslag, även på utöarna, och med en ställvis artrik landstrandsvegetation. En vacker sommardag kan Björnö utan större tvekas döpas om till Idyllien, ett Sveriges svar på Arkadien: Långa siktlinjer som nästan överallt slutar i en glittrande vattenspegel. Präktiga gårdar med faluröda uthus och ladugårdar. Öppna inägor med många stora ekar. Slingrande grusvägar kantade av stenmurar och trädgårdsgårdar. Vägrenar överhöljda av äktsvenska sommarblomster som stor blåklocka, johannisört och gulmåra. Det svenska sommarlandskapet i sin prydno.

Historia

Förhistorisk tid

Björnö är en mycket låg ö, i princip finns ingen punkt högre än fem meter över havet. Detta i kombination med öns uppsplittrade strandlinje gör att vi inte behöver gå så långt tillbaka i tiden för att mark och vatten på Björnö, ska få ett radikalt annat förhållande till varandra än idag. Vi räknar med att havsytan vid

järnålderns slut låg knappt två meter högre än idag. Detta lägger stora delar av ön, inte bara de kustnära delarna, utan också stränderna runt Lillfjärden och Stora Östersjön- under vatten. Namnet Källarholmen, dvs marken strax söder om Lillfjärden, berättar ju om en knalle kringfluten av vatten under historisk tid. På Källarholmen ligger en kvadratisk stensamling, som mycket liknar en husgrund. Den är dock skadad och det är omöjligt att med säkerhet uttala sig om stensamlingens ursprungliga funktion/historia. Med ett vattenstånd ytterligare någon meter högre, försvinner merparten av ön under vattenytan. Kvar blir en samling små, flacka öar och bådar. Denna arkipelag tycks dock inte varit lockande för förhistoriska besökare på fiskafänge, trots läget intill öppna vatten. Kända förhistoriska lämningar saknas helt.

Medeltid

Vid medeltidens början, med ett vattenstånd knappt två meter högre än idag, var Björnö alltså en synnerligen sönderskuren och oregelbunden ö. Så sent som under 1700-talets slut beskrivs Björnö som ”en liten ö, i Mönsterås-skären”. Detta till trots, har den lockat till bosättning och odling redan vid i alla fall tidig medeltid. Läget är strategiskt invid inloppet till Mönsteråsviken, Lyckefjärd och Västra fjärden.

Längst in i Lyckefjärd ligger Källarholmen, idag ihopvuxen med fastlandet genom landhöjning och uppgrundning. På denna -under i alla fall medeltid vattenomflutna ö- finns en samling husgrunder grupperade runt en öppen plan, allt omgärdat av en strandskoning. Flera av husgrunderna har lämningar av spisar. Några brunnar finns också. Strandskoningen ligger ca en meter över havet idag. I den forna vattengraven mellan ön och fastlandet i norr finns resterna av 15 stockkistor, vilka troligen utgjort en form av fastlandsförbindelse. Allt ger tillsammans ett mycket fortifikatoriskt intryck. Det finns inga säkra dateringar av detta komplex, men bl a strandskoningens läge över vattenytan gör det troligt, att de är medeltida.

I det uppgrundade sundet mellan Ödängla och fastlandet, alltså i Lyckefjärdens nordligaste del inte långt från Källarholmen, finns ett brett dike kallat Dragsrännan. Ett annat Drag finns mellan Oknö och Näsudden, alltså mellan Mönsteråsviken och Trollsjön (nordligaste delen av fjärden väster om Gårö/Tokö). Björnös södra udde kallas Korshamn, vilket är ett medeltida namnbruk som antyder att platsen hyst ett kors efter någon. Namnet omnämns 1634. Alla dessa namn indikerar tydligt att vattnen innanför Oknö och Björnö under medeltid och kanske även tidigare -med ett högre vattenstånd- varit en flitigt nyttjad farled.

Namn

Namnet Björnö har så långt tillbaka vi kan följa det, varit detsamma, fast med olika stavning under olika tider förstås. Det är helt klart att förledet är björn- och ortnamnsforskningen menar att det bör vara djuret björn. Björnar har ju funnits i bebodda trakten till ganska långt fram i tiden. Eller var det en stor och stark människo-Björn som här bröt sig ett hemman under tidig medeltid, precis som Kåre/Kare gjorde på Kårö i Loftahammar socken?

Jordnatur

Så långt tillbaka vi kan följa Björnö via skrivna källor, har ön varit av frälsenatur, alltså hört till ett frälsegods. Till skillnad från flertalet skärgårdshemman har Björnö under nästan all sin frälsetid hört under Kråkerum, till vilket Björnö förs någon gång under 1400-talet. De fyra medeltida gårdarna slogs sedermera samman till ett mantal och ännu så sent som 1799 är Björnö ett oförmedlat mantal frälse. Först 1848 skattköps de fyra gårdarna på Björnö.

Vid ett arvsskifte 1729 delades Kråkerum i tre delar. Till den tredje part som omfattade den då ännu existerande bondbyn Västra Kråkerum, fördes Björnö. Denna del tillföll släkten Lilliehorn, som under senare hälften 1700-talet och hela 1800-talet till stora delar bodde på Björnö.

Bosättning

Första gången Björnö omnämns i skriftliga källor är 1351, då hemmanet redovisas i Israel Birgerssöns jordebok, som en enhet på fyra alnar. (Aln var ett medeltida jordmätningensmått, här säkerligen syftande på tomtens storlek, som i sin tur reglerade gårdens andel av inägomarken.) Hemmanet är av frälsenatur och hyser fyra skärbönder. Ett sekel senare räntar varje enhet två pund smör och ligger under Kråkerum. Ännu mot 1400-talets slut härskar Bielkarna på Kråkerum. År 1495 ger Peder Turesson Bielke två gårdar på Björnö i morgongåva till sin hustru. Räntan betalas ännu in på 1570-talet i bl a smör. Att betet varit viktigt bevisas av detta långlivade skattesmör. Fisket tycks inte varit av lika stor betydelse, eftersom ingen ränta utgick i fisk. När åkermark först bryts på ön vet vi inte. I norra och mellersta skärgården sker detta vanligtvis först vid 1600-talets mitt. På Björnö redovisar emellertid de fyra torpen (?) 1578 vardera en tunna (utsäde), vilket relativt sett är mycket, men också tidigt för så mycket bruten åker. Vid samma tid har man ollonskog för tillsammans 17 svin på Björnö och Trehörnan på Lindö. Svante Bielke till Kråkerum benämner på 1590-talet Björnö som sin avelsgård. Efter danskarnas härjningar 1612 förfaller ön till ett vanligt landbohemman.

Markskiften

1831 var Gustaf Raab ägare till Kråkerum och därmed också till Björnö. Han anmodade en lantmätare att mäta upp och gränsbestämma hemmanet. Resultatet redovisas på en fantastisk karta, stor som ett lakan, men oerhört detaljerad och innehållsrik. Vi kan med all önskvärd tydlighet konstatera att Björnö så sent 1830 var en ö utan fasta landförbindelser och detsamma gällde Ängeskär. Inga broar någonstans. (Trots detta förekommer uppgifter om träbroar och påbörjade slagna stenalvsbroar under i alla fall 1700-talet.) Lillfjärden avskiljs från öppet hav endast av en trådtunn landremsa. Ön brukas i fullkomlig sämja av åborna som fortfarande är fyra till antalet. Varje åbo bebor och brukar en fjärdedel, som är mer att betrakta som storgård än torp. Bebyggelsen ligger ungefär där den ligger idag, men är tydligt uppdelad i en nord- och en sydenklav. Det är dock osäkert om den södra enbart utgörs av stora ekonomibyggnader och om alla bostadshusen ligger i den norra. I ”norrbyn” finns ett myller av småhus bredvid rejält tilltagna bostadshus, av vilka flera ligger just där vägen kröker idag. En mängd bryggor eller båtkåser sticker -som taggarna på en igelkott- ut från Stallvikens norra strand. Viken trängde djupare in på land än idag. Innanför bryggorna/kåserna ligger ett gytter av bodar. Lite längre norrut finns ytterligare en brygga, men större och med skyddande pirar. Fisket bör ha varit betydande med tanke på denna kartbild. Åkerarealerna är enorma och motsvarar fullt ut de som fanns vid

odlingsmaximum vid 1920-och 30-talen. De är alla fullständigt nedlusade av odlingsrösen och/eller impediment av betydande storlek. Åkrarna är sedvanligt omgärdade av ängsmark och är samhågnade med denna. På Lillfjärdens västra strand ligger ett torp (?) med tillhörande ekonomibyggnader och åkergärde (?). På Lindö finns fyra torpstugor (?) utspridda i åkergårderna utan till synes egen tillhörande mark eller ekonomibyggnader. Ängeskär är ett enda stort ängsgärde, som namnet antyder.

År 1848 förrättas laga skifte ”på denna samfällighet ... av frälsenatur” vi kallar Björnö. Trots detta är hemmanet uppdelat i fyra enheter, varav två om $\frac{1}{4}$ mantal brukas av bönder, medan de övriga två om $\frac{3}{8}$ resp $\frac{1}{8}$ mantal brukas av kofferdiskeppare. På vilka grunder denna delning skett, framgår inte av skifteshandlingarna. Eftersom det trots allt handlar om en sedan urminnes tider samfällt brukad och nyttjad ö, måste allt ytterst noga mätas och värderas för att en rättvis fördelning ska kunna ske; allt från fruktträden i byn till ekbeståndet i skogen.

Lantmätaren stakar ut fyra hustomter i proportion till hemmanstalen, för att därefter lottas mellan de fyra åborna. (Men bara två hustomter, de om $\frac{1}{4}$ mantal, var lika stora?) Samma förfarande gäller för såväl åker och äng som för skog. Sida upp och sida ner med namn och värdering av alla olika markslag. Intressant är notisen om vassarna: ”De vassar, som finnas i Sjövikarne omkring detta skifteslags ägor överenskommo delägarna att var och en av dem hädanefter skall avbärgas var utanför sina ägoområden”. Vassen hör alltså till landägan innanför och anmärkningen visar att vassen hade ett visst värde. De skiftade skogslotterna värderas synnerligen nogsamt utifrån gran- och fur- men framför allt ekbestånden. Förklaringen ligger i att den ekdominerade skogen sedan länge av Björnöborna nyttjats till skeppsbyggnad, med tiden en betydande binäring. Man väljer därför att i även frameldes nyttja varvsplanen och de olika lastageplatserna i sämja. Men inte bara masteträn och ekplank var viktiga; ”de av skifteslagets delägare som äro skyldiga att lämna lövbrott till de andra skola vara berättigade att med penningar lösa desse förnödenheter så att varje famn björkved beräknas = 7 tjog ordentliga kärvar löv = 12 skillingar Riksgäldssedlar/tjog.”

Eftersom sjöfart och skeppsbyggeri var viktiga binärningar, var vägarna till dessa arbetsplatser också viktiga. På Raabs uppmätning av Björnö från 1831 slingrar sig smala krokiga vägar över ön. På skifteskartan från 1848 är vägarna breddade och rätade så att de mer liknar våra dagars motorvägar än brukningsvägar för häst och vagn. De leder alla till samfällt ägda områden som varvsplan och lastageplaster bla Ängeskär, Korshamn och Brännudden. Vägarna på skifteskartan motsvaras helt av de som redovisas på 1930-talet. Inte nog med detta, Björnö och Ängeskär har nu fått fasta landförbindelser i form av präktiga broar. Alla utöar behålls i sämja för bete och fiske. Man talar också om att behålla ”fiskeläget” och den breda strandremsan norr om Stallviken avsätts som samfällighet. Som alltid behålls fiskevattnen oskiftade. Ett annat sämjebeslut rör fruktträden vid Allévägen, vilka liksom dittills ska begagnas gemensamt, till skillnad från de anlagda trädgårdarna i Kyrkgärdet, vilka ska bytas och ersättas.

Skiftet medförde sålunda en delning av inägomark och skog, som efter värdering fördelades genom lottning. Byn med alla hustomter skulle också värderas och fördelas så långt det gick via lottning. Efter allt mätande, värderande och

diskuterande beslöts att två gårdar helt skulle flytta ut från den gamla byn och att två gårdar måste flytta ut några av sina åbyggnader. Att genomföra en delning av dessa mått, var en gigantisk arbetsuppgift som krävde inte bara oändligt mycket arbete och slit, utan också ställde stora krav på var och en att kunna jämka och ena. Det var också en i alla högsta grad ekonomisk fråga för hela bygemenskapen. Alla måste tillsammans bära de ekonomiska utgifterna lika. Därför är värderingen av alla byggnader och trädgårdar så noggrant genomförd. Deltagarna beslöt enhälligt att när de utflyttningskyldiga börjar riva sina byggnader, ska halva kostnaden erläggas och återstoden när husen är uppförda på den nya tomten. Eftersom utflyttningen handlade om betydande kostnader, äskade Björnöborna anslag från allmänna medel som hjälp, med detta avslogs. Som utflyttare var man skyldig att städa efter sig, men Gud nåde den som ”städade” med sig god matjord. Utflyttarna fick två år på sig att flytta byggnaderna från ladugårdsplanen, men bara ett år för småhus och boningshus. Trädgårdsland och kåltäppa avträddes genast till de kvarboende. Det är inte svårt att föreställa sig att känslor sattes i svallning och att suckar upphovs inför det myckna arbete. Men det är omöjligt att föreställa sig hur det kunde kännas inför kravet att behöva plocka ner fädernas byggnader som ett plockepinn, för att sätta upp på nya plaster eller inför det faktum, att en täppa man slitit blod, svett och tårar för att bryta, nu helt sonika skulle tillföras någon annan. Någon hängav sig helt säkert också med stor tillfredsställelse åt arbetet, för att byta den påtvingade bygemenskapen mot friheten på eget tun.

Allting på Björnö är stort och rejält och trots den sönderbrutna kustlinjen domineras även de äldre kartbilderna av många och långa räta linjer; åkergårdernas avgränsningar, vägarnas dragning och inte minst ägo gränser för att nämna något.

Allévägen gjorde verkligen skäl för sitt namn, kantad av mäktiga pyramidpopplar (*populus italica*), något som gav en överväldigande känsla av Via Appia och romerska campagnan. När popplarna planterades, eller om det är en långlivad herremanstradition, är okänt. Foton från senare delen av 1800-talet visar enormt stora popplar. Så höga var de, att de utgjorde ett välkänt sjömärke utifrån Kalmarsund. Poppelalléerna, för det tycks ha funnits flera, har bit för bit försvunnit.

Hemmansklyvning och torp

Några år efter laga skiftet var det dags för hemmanklyvning på en av gårdarna pga arvsskifte. För någon av de inblandade blev det dags för utflyttning. Denna gång en omyndig flicka, som också ärvde den minsta hemmansdelen. Även denna gång framkom skogens värde tydligt. Gran och fur på rot omräknades i sågblock och bjälkar och eken räknades styckvis. Ytterligare hemmanklyvningar följde och splittrade såväl ägorna som bebyggelsen än mer. En annan ”splittrande” faktor var de nya torp som växte upp framför allt Björnö malm. På Ängeskär etablerades under 1880-talet en gård, som sedermera ytterligare kom att splittras. Med tiden kom tre gårdar att utgöra själva bykärnan på Björnö. Gårdar som vid 1900-talets mitt arealmässigt var jämstora.

Fiske

Till Björnö hör förutom Ängeskär och Lindö också ett 100-tal holmar i saltsjön runt omkring. De tidigaste uppgifterna om fiske på Björnö, kommer från Ture Pederson Bielkes jordebok 1578, där det redovisas två hommestånd/torp på ön. Dessutom räknas noggrant upp de holmar med fiske som hör till varje torp. Att ett inte helt obetydligt fiske bedrivits från Björnö, råder sålunda ingen tvekan om. Mer exakt i vilken omfattning är däremot oklart. Läget är utmärkt invid såväl lugna innanvatten och öppet hav. Ett gods som Kråkerum måste haft oändliga behov av fisk till det väldiga hushållet. Och Björnöborna själva inte att för-
glömma. Fisk redovisas dock inte som skattepersedel

Skifteshandlingarna från 1800-talet redovisar klart och tydligt att det har funnits många såväl bodar som bryggor eller kåser norr om Stallviken. Ett foto från sekelskiftet 1900 avbildar en hel armé av rejäla kåser med båtar i, troligen på östra sidan Björnö. I laga skifteshandlingarna talas ju också om fiskeläget.

Den lilla strandremsa av Yttre Herrholmen, som vid gränsbestämningen 1831 förs till Björnö, bebyggs med ett fiskaretorp vid seklets mitt. I den fiskestatistik som upprättades 1880 finns tyvärr vare sig Kråkerum eller Björnö med, än mindre Herrholmarna. Man kan misstänka att fiske bedrevs även från torpen på Björnö malm.

På den ekonomiska kartan från 1930-talet kan man skönja de dåvarande ålbroarna, vilka likt tunna pennstreck är ritade rakt ut från land. Tyvärr finns inga sådana på Björnö. Hur fisket bedrivits, i vilken omfattning, vad man fiskat, när och för vem, under vilka omständigheter osv vet vi inget om, utan mer ingående arkivstudier. Vi får här nöja oss med kunskapen **att** man fiskat. Det finns ytterst få namn på bådor och skär runt om Björnö som vittnar om fiske. Undantagen är Ryssjeholmen mellan Björnö malm och Yttre Herrholmen och Notholmen på Ängeskär.

Prickhållning

I 1696 års förordning stadgas att skärbönder som bor nära lotsfarvatten ska hjälpa traktens lotsar med utsättning av prickar. I jordeboken 1824 över prickhållningen i Kalmar län sägs att prickarna i lotsleden från Vällö till Mönsterås på Kråkerums ägor ska anförskaffas och utsättas av Björnö. Totalt handlade det om 11 grund. Dessutom skulle Björnöborna stå för underhållet och nyanskaffning av prickar; en parallell till landböndernas skyldighet att underhålla vägar. Björnö tycks trots ett ypperligt läge intill farleder av olika ålder och riktningar aldrig varit styremansort. Den enda statens tjänsteman som uppehållit sig här, var en kustsergant under 1800-talets andra hälft, när sjötrafiken i allmänhet, men till och från köpingen Mönsterås i synnerhet, ökade och behovet av tullövervakning växte.

Björnö hus

Det för många mest spännande och spektakulära på och med Björnö, är trots allt Björnö hus. Mitt inne i Björnö by ligger idag ruinen av ett stort stenhus. I äldre handlingar kallas det genomgående klostret. I gränsbestämningen från 1831 påstår man med rätta att klostret är förfallet. Spekulationerna kring husets ursprung och anledningen till dess förfall har varit många.

Även om mycket är okänt vad gäller Björnö hus, är vi desto bättre underrättade om själva bygget. Merparten av räkenskaperna tycks bevarade. Av dessa framgår tydligt att arbeten med att uppföra ”sätessgården” pågick under 1600-talets första årtionden. I dessa handlingar kallas bygget stundom Ny Kråkerum. Björnö låg ju under Kråkerum. Syftet med bygget är okänt. Var det byggherren ”Rikets Råd och Cantszler Herr Swante Bielkes” mening att överge Kråkerum för ett nytt residens på Björnö? Eller var det ”bara” ett lusthus med strålande havsutsikt? Sannolikt förstördes Björnö hus i samband med danskarnas härjningar längs kusten 1612. Enligt riksantikvarien Bureaus (1568-1652) färdigställdes aldrig borgen innan den förstördes. Anledningen till att huset aldrig återuppfördes är okänd.

Under 1950-talet företogs en arkeologisk undersökning av den då fullständigt övertäckta ruinen. Efter att med stort besvär blivit befriad från väldiga mängder jord och grus, såg Björnö hus åter dagens ljus. Fram trädde en borggård, 15 x 20 meter, med ett hus längs den västra sidan. Alla murar är lagda av kalksten och tuktad gnejs och är fem-sex meter höga. Planen motsvarar flera senmedeltida byggnadsverk tex Glimmingehus. Det medeltida planidealet levde i brist på bättre kvar länge, för att först efter stormaktstiden ersättas med mer svulstiga idéer. Det finns inget som tyder på att borgen är uppförd på en gammal grund eller är en på- eller ombyggnad av ett äldre stenhus. I husdelen framträder sex rum i två våningsplan. Några av rummen har valvslagna tak, andra rester av valvslagning. Ett av rummen har en väldig eldstad. Hur den övre delen av huset sett ut eller var ämnad att se ut, vet vi inte. Det har troligen funnits ytterligare en stenvåning, som helt raserats. Men fanns det än fler våningsplan? Överbyggnader av trä var vanligt? Det var efter denna arkeologiska undersökning, som ruinen konserverades.

1995 företogs en mindre arkeologisk undersökning utanför ruinen inför ledningsdragningar. Det var inte mycket som kom fram i de smala schakten. Absolut inget som kunde berätta en annan historia än den redan kända.

Bebyggelse

Trots splittringen av Björnö by i samband med laga skiftet, ger den ännu ett sammanhållet intryck. Till del finns fortfarande en funktionell uppdelning mellan den norra och den södra delen av byn i form av en ladugårdsansamling i söder och en bykärna dominerad av boningshus och småhus i norr. Hela den yttre miljön, men kanske främst bostadshuset och ladugårdarna, bär ännu vittne om att Björnö varit något förmer än en vanlig bondby. Det vilar en herrgårdstämning över framför allt manhusen och hustomterna. Den understryks av färgskalan som, vad gäller de stora boningshusen helt domineras av panel målad i ljus oljefärg och vad gäller uthuset domineras av falurött. Ladugårdarna är stora och präktiga med i snitt plats för två hästar och upp till tio kor, delvis uppförda i skiftesverk decennierna närmast före och efter sekelskiftet 1900. Boningshusen i norr är äldre, uppförda i två våningar under 1800-talets första hälft. Rikt tilltagna glasade verandor på annars sparsmakat strama fasader. Välbevarade ålderdomliga fasader och detaljer som också lockar tankarna till det blåa blodets självklara motvilja mot förändring av släktens fysiska manifestation. Manhusen ligger herrgårdsligt på de högsta punkterna i omgivande spatsiösa trädgårdar, avgränsade mot världen utanför av rejäla stenmurar. Centralaxlar markeras av stigar och rester av alléer.

Vid utsikt över både markerna och havet i öster understryker. Rester av de stora fruktodlingar som anlades under 1900-talets början dominerar i dag trädgårdarna.

Av sjöbodar och bryggor intill Stallviken återstår ingenting. En bod med brygga finns kvar i den norra delen av strandsamfälligheten. Delar av den samfälliga fiskeplanen omvandlades under 1900-talets början till fruktodling.

Bebyggelsen på Björnö malm och Yttre Herrholmen har ännu tydlig karaktär av torp, och skiljer sig inte mycket från kartbilden från 1800-talets mitt. En skillnad är dock de stora trädgårdsarealer som tagits upp runt husen på äng och åkers bekostnad och som lades om till fruktträdgårdar under 1900-talets början. Ängeskär däremot har radikalt förändrats. Från att vid 1800-talets mitt ha varit ett enda stort åkergräde med en gemensam lastageplats vid södra stranden, är ön nu bebyggd, ett resultat av hemmanklyvningar och friköp enligt ensittarlagen. Över Ängeskär vilar en trygg falu- och tegelröd färgdominans.

Dagsläget

Den mesta inägomarken på Björnö hålls fortfarande öppen, men huvudsakligen genom bete och slåtter. Landskapet är småskaligt mycket tilltalande även om brukandet inte längre är diversifierat och gammaldags. Ett visst fiske utgår fortfarande från Björnö, men nu från den norra bryggan där bod och brygga ännu andas tradition trots att redskap och båt är högst moderna.

Den mesta bebyggelsen nyttjas idag som fritidshus och endast en av gårdarna är ännu i drift. Av de en gång väldiga och viktiga fruktodlingarna återfinns idag åldriga reminiscenser. Merparten ekonomibyggnader tycks ännu ha en viss funktion. Torpen är idag till stor del fritidsnöjen.

Vägnätet på Björnö är idag exakt detsamma som på laga skifteskartan då vägarna breddades och rätades. En viss uppsplittring av ägo gränserna har sedan 1848 skett bl a genom hemmanklyvningar, men i stora drag är de desamma, som de gränser lantmätaren då lade ut på kartan. Detsamma gäller inägorna som redan tidigt var rakt avgränsade gentemot den omgivande utmarken.

Skydd och förordningar

Klass I Natur i östra Småland

Klass I Odlingslandskapet i Kalmar län

Område remissupplaga av KMV programmet för Mönsterås kommun 2001

Litteratur

Kalmar läns museums arkiv

Lantmäteriets arkiv

Småländska skärgårdsnamn; Ivar Modéer 1933

Remissupplaga av KVM programmet för Mönsterås kommun 2001

Medeltida utskärsfiske. En studie av fornlämningar i kustmiljö. Peter Norman 1993

Svante Bielkes hus på Björnö; Anne-Beate Jonsson, Stranda 1961

En bok om Mönsterås; Red Å Domeij, P Eriksson mfl 1963

Fräsegodsens i Sverige under storhetstiden. J Almquist 1976

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid

Det medeltid Småland. Hanbörd och Stranda. Olle Ferm och Jan Brunius 1990

Meddelande rörande Sveriges fiskerier 1-2. Rudolf Lundberg 1883